

Nieuws uit de Friese natuurterreinen

Staatsbosbeheer, Vereniging It Fryske Gea en Vereniging Natuurmonumenten berichten over ontwikkelingen in de Friese natuur. Ditmaal alleen nieuws van Natuurmonumenten.

Vereniging
Natuurmonumenten

Herstelproject Rozenkransje

Ooit was het Rozenkransje in het duingebied van Schiermonnikoog geen zeldzame verschijning. Oudere eilanders verhalen hoe ze in de jaren '40 en '50 de duinen ingingen om boeketjes Rozenkransjes te plukken. Halverwege de jaren '80 werden er verspreid in het Kapenglop en de Westerduinen nog meer dan 40 groeiplaatsen gevonden. Sindsdien is het snel bergafwaarts gegaan, naar nog maar 7 locaties in 2007. De belangrijkste oorzaak van de sterke achteruitgang is de verruiging van het duingebied, als gevolg van vermessing vanuit de lucht en de ineenstorting van de konijnenpopulatie. Vanuit de valleien rukt het berkenbos steeds verder op. Deze bosjes houden stuivende duinen uit de wind, waardoor ook deze plekken op den duur volgroeien met bomen en struiken. Hierdoor komen ook de laatste groeiplaatsen van het Rozenkransje in het gedrang. Op de meeste plekken komen alleen nog vrouwtjes tot bloei, een bekend verschijnsel bij onder druk staande populaties van deze soort. Zonder ingrijpen zal het Rozenkransje waarschijnlijk binnen afzienbare tijd verdwijnen op Schiermonnikoog. Dat zou, gezien de zeldzaamheid van het Rozenkransje in Nederland, bijzonder treurig zijn. Het Rozenkransje komt in Nederland nog op zes plaatsen voor. Omdat op de meeste vindplaatsen alleen nog vrouwtjes in bloei komen, ziet het er voor het voortbestaan van deze soort in Nederland somber uit.

Eén van de plekken waar het Rozenkransje nog jaarlijks bloeit is het Kapenglop op Schiermonnikoog. Met maar liefst 27 plantensoorten die op de Rode Lijst staan, is dit duincomplex één van de waardevolste gebieden van het eiland. De Rozenkransjes groeien hier vooral in het noordelijk deel, een afwisselend terrein van duinvalleien, berkenbosjes en stuivend zand. De planten vertonen een voorkeur voor noordhellingen met een lage begroeiing, meestal in de buurt van de stuifkuilen. Door de voortgaande verbossing wordt dit biotoop steeds zeldzamer.

Om het Rozenkransje te behouden heeft Natuurmonumenten in september 2007 een plagproject uitgevoerd in het noordelijke Kapenglop. Eerst zijn de windvangende bosjes rondom enkele stuifkuilen verwijderd. Vervolgens zijn deze stukken, inclusief een aantal duinhellingen tot op het kale zand afgeplagd. Regelmatige overstuiving met zand lijkt in dit gebied een belangrijke leefvoorwaarde van het Rozenkransje. Blijkbaar kan de soort hier beter tegen dan veel concurrerende planten. Deze winter was inderdaad te zien dat de wind meer invloed heeft gekregen in het duingebied. Welke gevolgen dit heeft voor de flora zal in

Rozenkransje

foto: Cynthia Borra

de komende jaren duidelijk worden. Behalve de Rozenkransjes zouden ook andere bedreigde soorten als gelobde Maanvaren, Gewone vleugeltjesbloem, en in de lagere delen Groenknolorchis, Rond wintergroen en Moeraswespenorchis van de ingreep kunnen profiteren.

Erik Jansen
Natuurmonumenten
Beheerteam Waddengebied

De Haulerpolder, 'postzegel' met weidevogels

Uit broedvogelonderzoek in het veenweidegebied de Haulerpolder blijkt dat de resultaten van 2007 ten opzichte van de landelijke trend redelijk zijn. Maar echt positief is het beeld allerminst; zo is het aantal territoria van Grutto en Tureluur weer verminderd. Dit schrijft Bert Dijkstra in zijn inventarisatierapport 'de broedvogels van de Haulerpolder in 2007', dat in opdracht van Natuurmonumenten is geschreven. Dit kleine reservaat, van 40 hectare, geeft nog het beeld van het veenweidelandschap dat in het verleden beeldbepalend was in vele delen van Nederland. Het bestaat uit bloemrijke hooilanden waar in het voorjaar veel soorten weidevogels in grote aantallen broeden. Het natuurgebied ligt in een uitgestrekt en desolaat landbouwgebied en is daarmee de bekende 'postzegel' en daardoor zeer kwetsbaar.

2007 Aanvankelijk was de verwachting dat de broedresultaten in 2007 desastreus zouden zijn. Maar de grote droogte, vroeg in het seizoen, pakte toch minder negatief uit. Sinds het begin van de tellingen in 1992 hebben er niet zo veel soorten gebroed als in 2007, in totaal 30. De primaire weidevogels zijn echter ook dit jaar weer afgenomen, en de Wulp komt zelfs niet meer als broedvogel voor. Grutto, Tureluur en Kievit zijn opnieuw in aantal afgenomen, de Watersnip blijft redelijk stabiel en Wilde eend, Slobeend, Meerkoet en Kuifeend zijn toegenomen. De Krakeend, een nieuwkomer in 2006, was er ook in 2007 weer bij; ditzelfde geldt voor de Grauwe gans.

De slechte broedresultaten van de laatste jaren kunnen worden toegeschreven aan predatie. De vernatting van het gebied heeft een positief effect gehad, met name op watervogels als de Slobeend. Het broedsucces van Kievit en Grutto was redelijk te noemen, ondanks de lagere aantallen.

vernatting Het door Natuurmonumenten in 2005/2006 uitgevoerde vernattingsproject zorgt voor een mozaïek in de vegeta-

Jonge zeehonden op Griend

In de laatste weken van 2007 zijn voor het eerst Grije zeehonden geboren op Griend. Vrijwilligers van Natuurmonumenten zagen de pasgeboren jongen op het eiland; het waren er minstens zes. De jongen werden door de moeders gezoogd en konden nog niet zwemmen. Vermoedelijk zijn de grijze zeehondenmoeders in november door extreem hoog water verdreven van de Richel, een zandbank onder Vlieland. Omdat Griend gesloten is voor alle bezoekers kunnen de dieren daar in alle rust hun jonge pups voeden.

Natuurmonumenten beheert Griend al bijna een eeuw lang. Tot voor kort was Griend omgeven door ondiepe wadplaten, waardoor het eiland moeilijk bereikbaar was. De laatste jaren ont-

Voorjaar in de Haulerpolder

foto: Bert Zijlstra

tie. De delen die langdurig onder water staan vertonen een tragere grasgroei, waardoor tot ver in mei korte vegetatie in het gebied aanwezig is tussen delen met hoog gras. Dit biedt de kuikens extra mogelijkheden om te foerageren, terwijl de Kievit de mogelijkheid heeft om tot ver in mei een vervolgletsel te produceren. Deze plekken zijn ook bij de Tureluur in trek.

toekomst Toekomstige intensivering en schaalvergroting van het omringende landbouwgebied zal steeds meer negatieve effecten hebben op de Haulerpolder. Intensieve samenwerking met de lokale boeren, waarbij de aangrenzende boeren een aangepast beheer zouden voeren, zou de kansen voor de laatste Ooststellingwerfse weidevogels vergroten.

Martin Snip

staat er een ondiepe geul naar het eiland waardoor de zeehonden tijdens hoog water naar Griend kunnen zwemmen. Er werden maximaal achttien Grije zeehonden op Griend aangetroffen, jongen en ouden samen.

De rust op het onbewoonde eiland maakt het tot een ideale plek voor jonge zeehonden. De pasgeboren zeehonden zijn ongeveer een meter lang en wegen tussen de tien en twintig kilo. Ze blijven de eerste twee weken op het land en worden door de moeder gezoogd. Tijdens de zoogtijd eten de vrouwtjes niet en blijven in de buurt van hun jong.

Eric Jansen